

Schuldbesef begint bij kleine dingen

Bij Youth at Risk leren jongeren praten over zichzelf en zichzelf fysiek te overwinnen. Als dat lukt, lukt het ook op andere vlakken, zo hopen Iris, Jonas en de anderen.

GEETBETS | De trainingssessie in de witte tent loopt ten einde. Vooraan zitten Denise en André op een kruk. Zij is een donkere Amerikaanse en spreekt Engels, hij komt uit Nederland en tolkt. Voor Denise staat een pupiter met daarop de misstappen die de jongeren de afgelopen 24 uur begingen. Haar publiek zijn 21 jongens en meisjes, lichtjes murw na drie uur praten over zichzelf. Het loopt tegen twee uur in de namiddag, hun magen knorren. Wie begint te knikbollen, moet even aan de kant staan. Omstandigheden zijn geen excuus, nooit. Het programma Youth at Risk (YAR) vertrekt van een paar basisinstellingen, en dat is waarschijnlijk de belangrijkste. De YAR-visie komt uit de Verenigde Staten en streek vier jaar geleden hier als proefproject neer. Tijdens deze trainingsweek proberen coaches door fysieke proeven en intense gesprekken de persoonlijkheid van de jongeren geleidelijk te veranderen. De jongeren die deelnemen aan het YAR-traject komen uit gemeenschapsinstellingen.

Een Vlaamse gespreksleider voor deze week is er nog niet - een opleiding tot gespreksleider duurt al snel zeven jaar. In afwachting daarvan gebeurt een deel van de training in het Engels. Tijdens het vervolgtraject van negen maanden, waarin de jongeren hun zelfgekozen doelen nastreven, krijgen ze een Vlaamse coach.

Hoe vreselijk het parcours ook is dat deze 21 jongeren achter zich hebben, het is geen reden om de rest van hun leven in hetzelfde rondje te blijven draaien. Ze moeten het zelfbeklag van zich afschudden en inzien dat zijzelf verantwoordelijk zijn voor wat zij doen.

In het verleden ging het om drugs en zware vechtpartijen, hier zijn de overtredingen onnozel: wie zijn naamkaartje niet draagt, kan een 'gevolg' verwachten - helpen bij het opruimen van de zaal, bijvoorbeeld. Wie niet vraagt of hij naar het toilet mag of wie rookt buiten de afgebakende zone eveneens. Schuldbesef begint bij kleine dingen. De coaches peperen de jongeren daarvoor een stramen in. 'Erken je dat je een fout hebt gemaakt?'

'Ja.'

'Neem je er de verantwoordelijkheid voor op?'

'Ja.'

'Ben je bereid de gevolgen te dragen?'

'Ja.'

'Welke keuzes heb je in de toekomst als je in deze situatie belandt?'

'Ik moet beter zorgen voor mijn naamkaartje.' 'Ik zal vragen of ik naar het toilet mag.' 'Ik zal niet meer roken buiten de lijnen.'

Vier vragen, vier positieve antwoorden. Gewoonlijk ontkennen deze jongeren staalhard wat ze hebben uitgevonden, lopen ze ervan weg en doen ze exact hetzelfde wanneer zich een gelijkaardige situatie voordoet.

Het hindernissenparcours is weinig origineel. © Wim Kempenaers

MANAGERSSEMINARIE

Na elk van die korte gesprekjes geeft de groep een kort applaus. 'Let's acknowledge him', besluit Denise telkens. 'Laten we hem daarvoor erkennen.' Het tempo werkt opzwevend en door het handgeklap wordt de sessie een kruising tussen een AA-meeting en een managersseminarie.

'Het is inderdaad geen toeval dat we voor deze locatie kiezen', zegt coördinator Kris Claes op het terras van leercentrum Heerlijck, in het Vlaams-Brabantse Geetbets. 'Hier volgen managers peperdure cursussen om hun persoonlijkheid te veranderen. Onze jongeren proberen net hetzelfde.'

Na deze week krijgt elke jongere die meestapt in het YAR-verhaal een coach. Die moet hem gedurende negen maanden gidsen naar zijn doelen: opleiding ('ik wil een diploma halen, om te kunnen gaan werken'), politie ('ik wil geen feiten meer plegen'), familie ('ik wil terug contact met mijn vader') en temperament ('ik wil niet

voor het minste beginnen slaan').

De resultaten zijn er, vertelt het jaarverslag van 2008. Achttien van de twintig jongeren die gemiddeld meedoen aan YAR, hadden in het jaar voor de start van hun traject contact met de politie. Na afloop zijn dat er nog twee. De meesten slagen erin de instelling te verlaten en zelfstandig of thuis te gaan wonen. Ze vinden werk of volgen een opleiding. Hun persoonlijkheid is veranderd.

Het hindernissenparcours dat de jon-

Iris wil opgeven bij de volgende proef. Tien coaches omringen haar, scanderen haar naam. Ze wordt overladen met aandacht

geren elke ochtend afleggen, is weinig verrassend: twintig keer pompen, onder laag gespannen touwen door kruipen, met een betonblok een bank op en af stappen...

Iris, een graatmager meisje met een eeuwig vermoeide blik, legt deze ochtend het parcours als laatste af. Het is koud en het miezert. Op haar gezicht staat de verveling te lezen. Bij de etappe met het betonblok wil ze opgeven. Tien coaches omringen haar, lopen achter haar aan en scanderen haar naam, tot ze over de eindmeet rent. Ze wordt overladen met aandacht. Het is overdreven.

'Misschien wel,' zegt Claes. 'Maar als ze erin slagen zichzelf fysiek te overwinnen, kunnen ze dat ook op andere manieren.'

ELKE DAG IETS KWAADS

'Wat missen jullie?', vraagt de Amerikaanse coach Mark aan het begin van de namiddagssessie. Samuel mist zijn biologische ouders. Amanda heeft het over 'iets wat als een thuis aanvoelt'. Liam over 'ouders die me vertrouwen'. Yoni mist 'een fatsoenlijke familie'. De jongeren zijn allemaal fout, zegt Mark. 'Weet je zeker dat je gelukkiger zou zijn als je dat allemaal had? Er zijn mensen die hun familie wel nog hebben, en ongelukkiger zijn dan jullie. Er zijn massa's mensen die hun familie kwijt zijn en toch niet hetzelfde als jullie hebben gedaan.'

De jongeren zijn muisstil. Slechts een paar jongens kijken Mark aan.

'Wat ik wil weten, is hoe jullie leven nu is, na het seksueel misbruik, na de drugs...'

Plotseling veert Jonas op. 'Maar waarom is mijn vader weggegaan?', vraagt hij aan Mark. 'Waarom is mijn beste vriend doodgegaan? Anders was ik nooit gaan experimenteren met drugs. Dan was ik niet van school veranderd, dan hadden ze mij niet van die nieuwe school weggevoerd. In een gulp komt het eruit.

'Het ergste was toen mijn beste kameraad doodging. Hij was veertien, net als ik. Ik kende hem van toen ik zes jaar was. Op het voetbalveld viel hij plots neer.'

'Elke dag ben ik kwaad, wil ik iets kwaads doen. Toen onze vader wegging, zat mijn moeder erdoor en moest ik voor haar zorgen. Er is een stuk van mijn jeugd weggesneden.'

Jonas gaat weer zitten. Mark knikt hem bemoedigend toe. De jongen lijkt opgelucht. 'Hoe meer je over iets praat, hoe vrijer je wordt, en omgekeerd,' zegt Mark. 'Vrijheid is vertellen over iets.'

De sessie loopt op haar einde. Mark graaft naar empathie. 'Wanneer jullie weer buiten zijn, haal dan eens geen geintjes uit. Begin elkaar niet te plagen. Alles wat je hier zegt, kan zonder dat je het weet bij anderen een effect hebben. Geef iedereen wat ruimte, straks. En als je dan toch praat, praat over elkaar. Over wie je bent.'